

JONAS GARDELL

ÄLÄ KOSKAAN
PYYHI KYYNELEITÄ
PALJAIN KÄSIN

3. Kuolema

★
*Johnny
Kniga*

JONAS GARDELL

ÄLÄ KOSKAAN
PYYHI KYYNELEITÄ
PALJAIN KÄSIN

3. Kuolema

Suomentanut Otto Lappalainen

★
*Johnny
Kniga*

Alkuteos: *Torka aldrig tårar utan handskar – 3. Döden*
Norstedts, Stockholm 2013
Published by Agreement with Norstedts Agency
Copyright © Jonas Gardell 2013
Kansi: Pompe Hedengren
Kannen kuva: Tuija Lindström

Sitaateissa on käytetty seuraavia käännöksiä:

Anton Tšehovin *Lokin* sitaatti Martti Anhavan suomennoksesta

Lokki / Vanja-eno / Kolme sisarta / Kirsikkatarha, Otava 1999.

Adolphe Adamin laulun *Oi jouluyö* suomalainen sanoitus: Kyllikki Solanterä.

Evert Tauben säveltämän ja sanoittaman *Nocturnen* suomennos: Pertti Reponen.

Virsiäntien suomennokset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon *Virsi- ja laulukirjasta*,

hyväksytty vuonna 1986. *Vanhan testamentin* suomennoksena on käytetty

kirkon vuoden 1933 yleiskokouksen hyväksymää – ja Jehovan todistajien

käyttämää – käännöstä ja *Uuden testamentin* osalta Jehovan todistajien

vuonna 1975 julkaisemaa tarkistettua laitosta.

Muiden sitaattien käännöstekstit ovat romaanin suomentajan.

Johnny Kniga Kustannus,
PL 314 (Korkeavuorenkatu 37), 00101 Helsinki
www.johnnykniga.fi
ISBN 978-951-0-40305-1
Painettu EU:ssa.

Israelin kuninkaana Jumalan rakastama Daavid kukisti moabilaiset.

Voitettuaan moabilaiset hän mittasi heitä nuoralla, pantuaan heidät makaamaan maahan: aina kaksi nuoranpituutta hän määräsi surmattavaksi ja yhden nuoranpituuden henkiin jätettäväksi.

Näin toimi Jumalan rakastama kuningas Daavid.

Hän mittasi maassa makaavat moabilaiset.

Yhdellä köydellä mitattiin ne, joiden elämän oli määrä päättyä. Joiden kuolinhetki oli tullut.

Toisella köydellä mitattiin ne, jotka saivat jäädä henkiin.

Näin jokaisen elämä saa oman mittansa. Niin sinun kuin minunkin.

Emme tiedä, kumpi mitta tulee meidän osaksemme.

Vietämme elämämme paremmin, jos ymmärrämme, että käytössämme on meille mitattu aika.

Että makaamme maassa.

Ja että köyttä kiristetään.

Jo lapsena Bengt tiesi, että elämässä on pakostakin jotain parempaa kuin ajelu pitkin Keskuskatua edestakaisin traktorimönkijällä.

Sillä mitä hänelle oli tarjolla Hammarstrandissa?

Luokkaretki kerran vuodessa, jolloin lähdettiin linja-autolla katsomaan Kuolluttakoskea.

Olihan toki merkillistä, että 1700-luvulla oli siirretty joen uomaa ja kuivatettu koko järvi, jonka pohjalle Hammarstrand on nyt noussut. Kuolleenkosken paikalla voitiin nyt katsella kiviä ja kallioita, joiden yli vesi oli aikoinaan syöksynyt.

Siispä sinne lähdettiin kerran vuodessa.

Mitä muuta tehtiin?

Kerran lukukaudessa kohteena oli kai myös Stugun, sillä siellä oli uimala. Tosin vedessä ei voinut olla tuntia kauempaa, sillä kotiinkin oli lähdeävä.

Aivan, suurin piirtein tässä kaikki oli. Mitä hänelle oli tarjolla Hammarstrandissa?

Silti tulevaisuudenuskoa suorastaan kihisi Bengtin kasvu-
vuosien kotikunnassa 60- ja 70-luvulla.

Jos ei muuten, niin matkailukohteena. Sijainti oli kerrassaan kaunis, siitä kaikki olivat samaa mieltä, ja heillä oli hyvää laskettelurinne ja ennen kaikkea maailman parhaisiin kuuluva kelkkarata. Paikkakunnalla pidettiin suuria kansainvälisiä kilpailuja. Heillä oli oma matkailupäällikkö ja he alkoivat nimittää paikkaa ”Ruotsin Cortinaksi”.

Ongelmana oli vain se, että Hammarstrand oli syntynyt Jumalan selän taakse Indalinjoen varteen, matkaa Sundsvalliin oli satakymmenen ja Östersundiin sata kilometriä.

Toisin sanoen lähistöllä ei ollut juuri mitään. Ei ollut helppoa saada matkailijoita lähtemään niin pitkälle, huolimatta kelkkaradasta ja Kuolleenkosken nähtävyyksistä.

Ja jos asiaa kysyttäisiin Bengtiltä, vastaus olisi, että Hammarstrand ei tosiaan ollut minkään matkan arvoinen.

Sieltä lähdettiin pois.

Olipa paikka miten kaunis tahansa.

Olihan Hammarstrandissa kaunis luonto. Sitä kukaan ei voinut kiistää. Siitä kaikki olivat yhtä mieltä. Itse asutuskeskuksen sijainti oli mahtava, laakson syvimmällä kohdalla. Siellä oli voimalaitos – Hammarforsenin voimala – ja siellä oli taajama. Joen toisella puolella oli Pålgård, jossa sijaittivat molemmat kirkot, sekä vanha että uusi, ja asutuksen yläpuolella sijaitti Kullsta, jossa maatilat kurottautuivat ylös rinteitä.

Hammarstrandin läpi päästiin vain yhtä ainoaa tietä pitkin. Keskuskatua.

Sen varrella sijaitti vanhainkoti, jossa Bengtin äiti oli työssä, siellä olivat kaupat, kampaamot, pankit ja kaikki muu, mitä keskikokoisilla pikkupaikkakunnilla yleensä on.

Joten mitä tekisi elämässään, jos varttuisi Hammarstrandissa? Mitä Bengtistä tulisi, jos hän jäisi sinne?

Kelkkailuseura oli toki, ja suunnistusseura Vildhussen. Tietysti metsästystä, marjojenpoimintaa sesongin aikana, ja sitten ajeltaisiin traktorimönkijällä tai mopolla Keskuskatua edestakaisin, kadun toisen pään grillikioskilta toiseen päähän, jossa oli ”Centrum” – isossa rakennuksessa oli tilaa sekä elokuvateatterille että tanssipaikalle.

Mutta mitä muuta?

Bengt tiesi koko ajan, että hän lähtisi Hammarstrandista.

Siksi hän alkoi laskea yläasteella malttamattomasti jäljellä olevaa aikaa.

Hän pohti, kumpi oli parempi tapa, laskea lukukausia vai vuosia. Joko kuusi lukukautta tai kolme vuotta, parasta oli vetää viiva jokaisen lukukauden yli, sillä näin pääsi vetämään viivan useammin ja nopeammin.

Hammarstrandissa kasvuvuositään viettävät kävivät lukiota Östersundissa. Sundsvallissa oli tosin Ikea, mutta muuten Östersund oli koko Maailma.

Maailmalle lähdettiin postiautolla.

Maakäräjät tarjosivat kaikille toispaikkakuntalaisille opilaskotipaikan. Bengtin asuntola oli saanut nimekseen Hirviemo. Hänen huonetoverinsa oli Thomas, hänen paras ystävänsä. He kävivät Wargentinkoulua, kaksivuotista sosiaalilinjaa. Hänen ensimmäinen poikaystävänsäkö? Kyllä he ainakin suukottelivat ja runkkasivat yhdessä.

Mutta Östersundkaan ei ollut aivan sitä, mitä Bengt oli odottanut, vaikka se koko hänen kasvuikänsä ajan oli merkinnyt Maailmaa.

Heti ensimmäisen lukuvuoden syyskauden alettua Bengt tajusi tuon asian.

Hän odotti jotain muuta.

Pääsyä jonnekin, minne postiautot eivät kulkeneet.

Hän odotti, että hänen olemassaolonsa huomattaisiin.

Ja niin tapahtui.

Hänet löydettiin.

Kuin tuntematon maanosa. Kuin jokin, mitä ei ollut aiemmin olemassa.

Eräänä iltapäivänä vapaatunnilla, kun hän istuskeli Wedmanilla yhdessä Thomaksen kanssa lukemassa historiankokeeseen, hänen luokseen tuli mies, joka sanoi, ettei voinut olla huomaamatta häntä, että hän etsi nuoria uuteen elokuvaan ja että hän halusi kysyä, voisiko Bengt kuvitella lähtevänsä koe-kuvaukseen.

Oudointa oli ehkä, että Bengt ei oikeastaan edes hämmästynyt.

Hän tajusi aina tarkalleen ne hetket, jolloin hänen elämänsä muuttuisi, ja tuo tuntemattoman miehen tullessa hänen ja hänen luokkatoverinsa luo Wedmanin konditoriassa hän tajusi heti, että juuri sellainen hetki oli nyt tullut.

Tuntematon mies tarjosi hänelle mahdollisuutta lähteä Hammarstrandista ja Östersundista ja jättää lapsuus iäksi taakse.

Bengt ei empinyt hetkeäkään.

Kesäkuu on loppuillaan ja syreeninkukat ovat jo kuihtuneet. Niinhän voi käydä joskus, kun kesäinen helle yllättää ja houkuttelee kaiken kukkaan hieman liian aikaisin ja liian rehevänä, ja sellainen muistuttaa enemmänkin mielettömyyttä kuin onnea.

Alkukesä kaikkoo tänä vuonna kovin nopeasti, se roihahattaa liekkeihin ja on äkkiä poissa, jättää ruskeita, kuivia kukintoja syreenipensaisiin jo juhannukseksi, ja kukkulalla seisovan kirkon edustalla lojuu maassa syreenipensaiden ympärillä keros terälehtiä kuin paperisilppuna.

Kuin päättyneen juhlan muistona.

Sisällä kirkossa, salin keskikäytävän etuosassa on yksinäinen ruumisarkku, joka on vaaleaa puuta, koristeena yksi ainoa ruusu.

Arkun edessä olevaan telineeseen kiinnitetty valokuva esittää onnellista nuorta miestä, joka säteilee huikaisevan kauniina valloittavaa hymyään.

Kaunis mies, kaikkien rakastama.

Se mitä hänestä olisikaan saattanut tulla, ei koskaan toteutunut.

Arkun vieressä lattialla seisoo rautainen kynttilänjalka, jossa lepattaa yksi ainoa liekki.

Yksittäisen kynttilänliekin ja täysin koristelemattoman arkun liepeillä on jotenkin orpo olo.

Aivan kuin jostain ei olisi tullut koskaan valmista.

Kuin jokin olisi yhä tekeillä.

Kirkon ovet ovat avoimina ja kaikilta suunnilta on tulossa ihmisiä, yksin, pareina tai ryhminä.

Kyse voisi olla koulun päättäjäisistä tai kesäisistä vihkiäisistä, mutta oville johtavalla pienellä kiviportaikolla seisovat toimituksen suorittajat vakavina tummissa puvuissaan jakamassa ohjelmalehtiä, ja kirkkoon sisään astuvat näyttävät kalpeilta ja totisilta, he tuntuvat palelevan, vaikka on kovin lämmin ja aurinkoinen kesäpäivä.

Useimmat ovat hyvin nuoria, sillä vainaja oli itse vain hiukan yli kahdenkymmenen ja oli ollut juuri kaiken alkuvaiheessa, aivan elämän kynnyksellä.

Lähdössä maailmaan.

Pieni ruskea puukirkko muistuttaa ulkoapäin maaseutukirkkoa.

Sanotaan, että niin on juuri tarkoituskin. Kirkon ulkoasu suunniteltiin sellaiseksi, että se ei pelottaisi ketään luotaan pois.

Köyhää väkeä virtasi maaseudulta pääkaupunkiin 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä työtä etsimään. Hekin tarvitsivat paikan, jossa kuulla Jumalan sanaa ja saada osansa sakramenteista, ja ehkä muutaman kilometrin päässä sijaitseva mahtipontinen Katariinankirkko herätti liikaa kunnioitusta, oli liian kaupunkimainen tornin kohotessa majesteettiseen korkeuteen ja valtaisan kirkkotilan ulottuessa kivisenä joka suuntaan.

Kaikkien pyhien Allhelgona-kirkkoa ei sen sijaan kenenkään tarvinnut pelätä.

Se rakennettiin luokseen kutsuvan näköiseksi Helgalundenin kukkulalle Götgatanin eteläosan yläpuolelle, sulautumaan sopivasti vehreyteen.

Ulkoasultaan pienenä ja vaatimattomana, lautalattioin, yksinkertaisin seinämaalauksin ja päivänvaloa sisään päästävin suurin ikkunoin se ei mitenkään voi pelästyttää ketään.

Mutta silti paikalla on oloaan arasteleva pikkuperhe istumassa pikkuisessa eteisessä, joka sijaitsee heti kirkon sisäänkäynnin oikealla puolella.

He ovat saapuneet etelään junalla Hammarstrandista. Heidän kaupungissa oleskelunsa aikana kaikki ovat suhtautuneet heihin ystävällisesti.

Elokuvaohjaaja, juuri se joka löysi silloin kerran heidän rakkaansa Östersundin kahvilasta, on päästänyt heidät asumaan Södermalmille kauniiseen puutaloonsa ja asettunut itse hotelliin, jotta heidän ei tarvitsisi.

Bengt oli käynyt Teatterikorkeakoulua kolme vuotta, ja talon rehtori kävi pitkään heidän kanssaan yksityistä keskustelua ja mies kertoi kovin lämpimästi ja arvostavasti heidän Bengtistään, hänen mukaansa tapahtunut oli suunnaton, valtava menetyks.

Näin heidän Bengtistään.

Ja hän näytti heille lehtileikkeitä vuosikurssin loppunäytelmän arvosteluista, joissa kaikissa poika sai erityismaininnan.

Kaikissa!

He saivat ottaa lehtileikkeet mukaansa. Äiti tallettaa ne mappiin muiden leikkeiden joukkoon. Ne käsittelevät elokuvia ja tv-sarjoja, joissa heidän poikansa ehti olla mukana muutama ohikiitävä vuoteen jääneen uransa aikana.

Poistuessaan koululta he törmäsivät hyvin kuuluisaan näyttelijään, yhteen kaikkein suurimmista, ja miehen saadessa kuulla keitä he olivat, tämä oli tarttunut heitä kädestä, aivan niin, äidin kättä mies oli pidellyt ikuisuuden haluamatta irrottaa otettaan, ja hän oli vakuuttanut toistuvasti, miten harvinaisen lahjakas tämä poika oli ollut, kuinka kovasti hän oli arvostanut mahdollisuutta työskennellä hänen kanssaan, ja myös tämä hyvin kuuluisa näyttelijä oli käyttänyt sanaa menetys, ja miehen silmiin oli kihonnut kyyneleitä ja hänen äänensä oli särkynt.

Silloin he kaikki olivat itkeneet.

Seisseet siinä Teatterikorkeakoulun suuressa portaikossa itkemässä.

Että heille täysin tuntemattomat ihmiset saattoivat surra noin kovasti heidän rakastaan!

Kaiken lohduttomuuden keskelläkin oli silti sijaa ylpeyden kokemiselle. Ylpeyden tunteelle heidän hienon, kelpo poikansa ja pikkuveljensä vuoksi.

Niinpä päätettiin järjestää kuitenkin hautajaiset täällä pääkaupungissa – sen poika oli jossain mielessä valloittanut ja ottanut omakseen – vain kivenheiton päässä koulusta, jossa opiskelu oli ollut hänen unelmansa.

Kaikkien niiden parissa, jotka selvästikin rakastivat häntä. Rakastivat heidän Bengtiään.

Hän olisi halunnut sitä, he sanoivat toisilleen.

Joten nyt he istuvat tuossa pienessä tilassa, hermostuneina ja peloissaan, samalla kun kirkko täyttyy viimeistä sijaa myöten.

He saattavat kuulla salista kantautuvan vaimean puheensorinan.

Mustiin pukeutuneina ja pelokkaina, kuin tummina, kosteina läiskinä he odottelevat papin merkkiä siitä, että heidän

on lähdeittävä kirkkosaliin, jossa he siis joutuvat istumaan tiiviisti heille aivan tuntemattomien ihmisten kanssa. Ihmisten kanssa, jotka varmaan tuntevat kaikki toisensa mutta ovat heille tuntemattomia – teatteri-ihmisiä, näyttelijöitä, taiteilijoita, ja kaikilla on ollut tavalla tai toisella oma osuutensa heidän Bengtinsä elämään.

Heidän aivan erityisen Bengtinsä elämään.

Heidän suureen menetykseensä.

Vanhempi sisaruspari ja äiti. Vainaja oli ollut heidän kuopuksensa. Perheen lempilapsi. Se joka muutti Tukholmaan tullakseen tähdeksi.

Isosisko tukee äitiä, joka on saanut rauhoittavia lääkkeitä ja istuu jokseenkin apaattisena tuijottaen eteensä. Sisko on pureskellut kynsiään kuluneina viikkoina. Kynsinauhut ovat punertavat ja tulehtuneet. Hän on niin itkettynyt, että silmäalukset tuntuvat hilseilevän.

Ovi avautuu ja isovelji hiipii sisään niin huomaamattomasti kuin voi ja sanoo pehmeimmällä äänellään, että kirkko vaikuttaa olevan tulossa aivan täyteen, ja perhe yrittää yhdessä lohdutautua sillä, että heidän kuopuksensa, heidän Bengtinsä, oli ollut näin rakastettu näinkin kaukana kotoa.

”Hän oli kovin kiltti”, äiti kuiskaa yhä uudelleen puristaen tyttärensä kättä, etsien tukea tämän katseesta.

Tyttären silmät kostuvat, hän nyökkää ja vakuuttelee asiaa.

”Häntä kiltimpää ei ollutkaan!”

Ovelta kuuluu vaimea koputus. Naispappi tulee ilmoittamaan, että on aika aloittaa.

Jos perhe tuntee olevansa valmis siihen, voidaan aloittaa kellojen soitto.

Jos he tuntevat olevansa valmiita?

Miten he voisivat tuntea olevansa valmiita?

Ei lapsi saa kuolla ennen vanhempiaan. Se on luonnon-vastaista. Kaiken vastaista. Kaiken! Äidin nuorin poika, hänen päivänsäteensä. Hänen rakkaansa, hänen lellikkinsä!

Mutta äiti nousee kuitenkin, sillä niinhän on tehtävä, hänen ruumiinsa nousee tuoilta, tuntuu aivan siltä kuin hän leijailisi itsensä yläpuolella itseään katsellen, ja hän nyökkää ontosti papille, niistäen samalla paperinenäliinaan.

Valmiitako? Asiaa ei voi lykätä enää. Silti äiti katsahtaa avuttomana lapsiinsa aivan kuin näiden olisi kerrottava hänelle, mitä hänen on tehtävä.

Hänen tyttärensä pureskelee hermostuneesti kynsinauhojaan, aivan kuin kaluten niitä hampaillaan. Niitä kirvelee ja hän huomaa niistä vuotavan verta. Äkisti, kuin häveten, hän kaivaa esille jo rypistyneen nenäliinan, jota hän on käyttänyt niistämiseen, ja painaa sillä veristä sormeaa.

Samalla hän nousee tuoiltaan, lähes kiukkuisesti, kärsimättömästi.

Lähdetään nyt sitten, hän ajattelee, tuohon pahuksen teoitukseen.

Papin kysyessä, ovatko he valmiita aloittamaan, isoveli jäykistyy. Hän haluaisi huutaa. Pysäyttää ajan. Tehdä kaiken tekemättömäksi. Hän haluaisi läimäyttää naispappia. Möyhentää hänet! Mutta kaikki on väistämätöntä. Hänen yhteenpuristetut hampaansa kirskuvat kuin sepelimitylly.

”Lähdetään sitten!” hän kuiskaa äidille ja nousee itsekin, ja hänen noustessaan koko hänen maailmansa sortuu, on kuin pilaa, että kaikki tapahtuu samanaikaisesti, että kaikki sortuu samalla kun hän itse nousee pystyyn.

Ja kirkonkellot soivat.

Sisaruspari taluttaa välissään äitiä kirkkosaliin.

Kaikki hautajaisvieraat kääntyvät ja nousevat pystyyn yhtä aikaa, nuo kaikki joita he eivät tunne, kaikki nuo pelottavat

tuntemattomat, nuo hienot ja menestyksekkäät ja onnekkait, kaikki nuo joiden poika tai pikkuveli tai pikkusisko ei ole kuollut. Sadat silmäparit tuijottavat heitä, he huomaavat monen puhjennun jo itkuun, he tuntevat lähes fyysisesti niiden vieraiden ihmisten osanoton, aivan kuin nämäkin surisivat omaa rakastaan, ja tuntuu siltä kuin hammarstrandilaista pikkuperhettä vastassa olisi murheen muuri.

Kunnioittava. Osaaottava. Mutta kaikki ovat avuttomia.

Juuri nyt he ovat kaikki hukkumaisillaan. Pelastusrenkaita ei ole. Ei maata näkyvissä.

Äiti ehtii ajatella: noin monet ovat paikalla!

Hänen Bengtinsä olisi ilahtunut nähdessään tämän, äiti ajattelee.

Että poika oli näin rakastettu.

Että kirkko oli loppuunmyyty.

Sitten hän huomaa etuosassa olevan arkun. Se kohoaa korkeuksiin uhkaavana hahmona.

Hän ei tajua mitään.

Ei mitään!

Kuka siinä makaa? Ei hän tiedä, kuka siinä on! Kaikki on väärinkäsitystä.

Hänen kehonsa alkaa panna hanttiin. Hän ei halua mennä lähemmäs tuota kuorissa olevaa hirvittävää arkkua.

Ei halua!

Hänen molemmat lapsensa saavat tuuppia häntä eteenpäin.

Miksi he tekevät hänelle näin? Heidän otteensa tiukkenee. He pakottavat hänet entistä lähemmäs tuota kauheaa arkkua. Hän haluaa huutaa, rimpuilla irti, raapia, repiä!

Hänen suustaan pääsee valitushuuto. Mutta hän itse ei huuda. Jokin ääni kirkuu hänen sisällään: Minä en tuntenut sitä poikaa! Minä en tuntenut häntä!

Se tapahtui Bengtin ollessa Tukholmassa ensimmäistä kertaa.

Ohjaaja, jonka elokuvahankkeen koekuvaukseen hänet oli pyydetty, otti pojan mukaansa Tukholman Kaupunginteatteriin.

Hän ei ollut käynyt teatterissa koskaan aiemmin. Ellei lasketa Riksteaternia, joka tuli kiertueellaan Hammarstrandiin ja piti näytöksensä voimistelusalissa.

Hänen edessään oli näyttämö.

Alas laskettu esirippu, joka vartioi jotakin, aivan kuin se peittelisi ja vaalisi suurta salaisuutta.

Ensin hän luuli, että suuri sali ei voi mitenkään tulla täyteen. Esityksen oli määrä alkaa pian ja monet istuinrivit ammottivat vielä tyhjinä.

Yleisön asettuessa paikoilleen penkkiriveille hän katseli ympärilleen ihmeissään ja tunsi perhoseja vatsassaan, vaikkei hänen itsensä ollut määrä esiintyä vaan olla katsojana kaikkien muiden tavoin.

Mutta sitten ihme vain tapahtui: ihmisiä virtasi sisään, ja juuri ennen salin valojen himmenemistä viimeiset hiipivät paikoilleen ja niin salin kaikki istumapaikat olivat käytössä.

Bengt käänteli hämmästyksissään päätään joka suuntaan, ja katsoipa minne tahansa, näki ihmisiä, kaikki suuntaamassa katseensa ja keskittymisensä kohti näyttämöä ja sillä aivan pian alkavaa näytelmää.

Hän tajusi aina ne hetket, jolloin hänen elämänsä muuttui, ja ilta, jolloin hän löysi teatterin, oli juuri sellainen.

Esirippu nousi. Näyttämö avautui isona ja tyhjänä. Valtaisana avaruutena. Nainen seisoi yksin näyttämöllä, katsoi suoraan Bengtiin. Puhui hänelle ja sanat tunkeutuivat suoraan hänen teini-ikäisen ruumiinsa läpi.

Aamun koittaessa on hetki jolloin voi katsoa
suoraan aurinkoon
nähdä sokaistumatta
Valtaisa silmä avautuu
vesierämaan pintaan
Hohtaa himmeästi ja miltei suopeasti
Eikä se ole vaarallinen
On kuin voisi katsoa
hetken ajan
suoraan elämää silmästä silmään
Ja siinä samassa pelko katoaisi.

Bengt pidätteli hengitystään. Hänen sydämensä ei rojhennut lyödä.

Hän kävi myöhemmin katsomassa näytelmän useita kertoja. Kaivaten hetkeä, jolloin esirippu nousee ja tuo yksinäinen nainen puhuu taas hänelle.

Pian hän osasi ulkoa repliikin. Äännettöminä hänen huulensa liikkuvat yhtä tahtia lavalla seisovan naisen puheen kanssa: ”...hetken ajan... suoraan elämän silmään... Ja siinä samassa pelko katoaisi.”

Ettei pelkäisi.

Mikä lupaus!

Se värisytti häntä.

Myöhemmin lavalla seisoi nuori mies, joka oli asettunut korokkeelle kaikkien muiden yläpuolelle, hihattomaksi leikatussa collegepaidassa, käsivarsien lihakset väreilivät ihon alla. Hän seisoi kasvot profiiliasennossa, yksittäisen valokeilan hohteessa, hänen etsivä katseensa kohosi kohti yötaivasta. Samalla kertaa kaihoisana ja murheellisena.

Oli kuin koittaisi

elämän vihoviimeisen päivän aamu

Verraton päivä karkureille

Bengt huoahsti istuessaan pimeässä salissa. Jokin lavalla seisovan nuoren miehen olemuksessa – hänen kauneudessaan, hänen murheessaan, hänen kaipauksessaan kohti toisenlaista tulevaisuutta kuin hänelle oli määrätty, sai aavistamaan, että hän oli tehnyt päätöksensä mutta pelkäsi nyt sen seurauksia.

Nuoren miehen puhuessa Bengtistä tuntui, että hänen oma äänensä tuli tuon toisen suusta, ja Bengt teki hänkin samalla hetkellä kaksi omaa elämäänsä koskevaa ratkaisevaa päätöstä.

Hänestä tulisi näyttelijä, ja hän jäisi loppuelämäkseen Tukholmaan, maksoi mitä maksoi.

Tähtikirkas
Vaikka tähdetön
Karkureiden päivä

Filmin kuvausten päätyttyä hän ei palannut perheensä pariin Hammarstrandiin tai Östersundin lukioon, vaan muutti asumaan tuon ohjaajan luokse, joka pystyi järjestämään ympärilleen hyvin kauniita, hyvin nuoria miehiä, ja Bengtistä tuli hänen assistenttinsa, jonka harjoittelijanpalkan maksoi työnvälitys. Paul kuuli myöhemmin tästä järjestelystä ja tunsii aitoa ylpeyttä siitä, kuinka yhteiskunta tuki tuolla tavoin taloudellisesti fyysisten yhteyksien ylläpitoa eri sukupolvien välillä.

Kun asia oli näin hoidossa, Bengt kävi alkuaikoina teatterissa lähes joka ilta, ja aina esityksen jälkeen hän kiirehti pois salista ja meni seisoskelemaan jalkakäytävälle näyttämön sisäänkäynnin tuntumaan ja silmäili vaivihkaa näyttelijöitä. Nuo hänen valonheittäjien loisteessa näkemänsä henkilöt poistuivat teatterista takakautta, vailla meikkiä, tavallisissa vaatteissaan, mutta yhä näiden valittujen ympärillä leijui – hän ei keksinyt muuta sanaa – yli-ihmisyden aura.

Hän katseli mielellään heitä silloin, kun he itse eivät tienneet, että heitä tarkkailtiin. Hän seiso i varjossa, yritti saada selvää siitä, mitä he puhuivat toisilleen, silloin kun heitä tuli ulos ryhminä, joskus hän jopa lähti seuraamaan jotakuta heistä, ja silloin hänen sydämensä jyskytti tuskasta ja onnesta, hän hiipi niin lähelle kuin vain uskalsi, niin että hän pystyi likipitään tekeytymään samaan joukkoon kuuluvaksi.

Hän alkoi käydä myös aivan Dramatenin vieressä sijaitsevassa Grants Taverna -nimisessä kapakassa, anniskelupaikassa – pikemminkin räkälässä – jonka sisustus oli erittäin räikeä ja joka keskeisestä sijainnistaan huolimatta oli aina tyhjä,

poikkeuksena vain Dramatenin näyttelijöiden nuorin kaarti, juuri ne jotka hän halusi nähdä: Lakke Magnusson, Johan Hedenberg, Rolf Skoglund, Peter Stormare.

Hän istui siinä yksin, näyttelijöistä vain parin pöydän päässä, ja se oli niin ihmeellistä, että hän ei keksinyt sanoja kuvaamaan sitä.

Nämä nuoret näyttelijät olivat valokeilassa Dramatenin suuren näyttämön *Luokan vihollisessa*, joka oli sen vuoden suurmenestyksiä, sen ensi-ilta oli ollut pienemmällä näyttämöllä, mutta pian se siirrettiin kaikkein suurimmalle näyttämölle, ja silti se oli aina loppuunmyyty.

Valo ja maine hohtivat nuorten näyttelijöiden yllä kuin he olisivat jumalia, ja siitä huolimatta he saattoivat istua Grants Tavernassa vain hetken päästä esityksen loputtua ja olla lähes todentuntuksia.

Sitä hän ei voinut käsittää. Se oli kerrassaan taianomaista. Jonain päivänä hän olisi yksi heistä.

Tämä on kertomus Paulista, Bengtistä, Seposta ja Lars-Åkesta. Rasmuksesta ja Benjaminista.

Nuorista miehistä, jotka etsivät vapautta ja rakkautta kauan aikaa sitten.

Tämä on kertomus sairaudesta, joka vei miehiltä hengen kun he olivat vielä aivan nuoria. Kertomus kärsimyksestä, nöyryytyksestä ja petoksesta, mutta myös kaunis kertomus tuota kaikkea uhmaavasta rakkaudesta.

Elämä eletään juuri tämän kerran.

Kirjassa kerrottu on todella tapahtunut.

Kauan sitten, Tukholman kaupungissa.

Nuoria miehiä sairastui, kuihtui ja kuoli pois.

Jonas Gardell oli yksi niistä, jotka selviytyivät.

Tämä on tarina hänestä ja hänen ystävistään.

Kuolema päättää Jonas Gardellin romaanitrilogian *Älä koskaan pyyhi kyyneleitä paljain käsin*, jonka aiemmat osat ovat *Rakkaus* (2013) ja *Sairaus* (2014).

